

STOWARZYSZENIE NASZ BOCIAN

RODZICIELSTWO DZIĘKI DAWSTWU GAMET I ZARODKÓW

*Psychologiczne, społeczne i prawne
aspekty dawstwa*

NASZ-BOCIAN.PL

Tytuł: Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków –
Psychologiczne, społeczne i prawne aspekty dawstwa

Copyright © 2025 Stowarzyszenie Nasz Bocian

Wszystkie prawa zastrzeżone

Wydawca: Stowarzyszenie Nasz Bocian

Autorzy: Tatiana Ostaszewska-Mosak, Anna Wilińska-Zelek,
Marta Górna

ISBN: 978-83-969750-3-4

Niniejsza książka powstała jako jeden z rezultatów projektu
"Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków" sfinansowanemu
przez Ferring Pharmaceuticals Poland sp z o.o. oraz Stowarzyszenie
Dr.Max Zdrowie

Spis treści

03 Wstęp

04 Psychologiczne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

- Zrozumienie procesu biorstwa
- Dlaczego biorstwo może być trudne?
- Biorstwo komórek jajowych, plemników i zarodków - trzy perspektywy
- Partnerstwo w staraniach
- Wsparcie - czyli gdzie szukać pomocy?
- Komunikacja z dzieckiem

20 Prawne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

- Prawne uwarunkowania leczenia niepłodności w Polsce
- Na co się przygotować, czyli korzystanie z komórek dawcy krok po kroku
- Dawstwo a prawo – trudny orzech do zgryzienia
- Jak rozmawiać z dzieckiem o jego pochodzeniu. Kilka podpowiedzi od prawnika
- FAQ

39 Społeczne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

- Stygmatyzacja społeczna i stereotypy
- Relacje z rodziną i przyjaciółmi
- Społeczne oczekiwania wobec rodzicielstwa
- Budowanie sieci wsparcia
- Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków u singielek, singli i par jedno płciowych

48 Zakończenie

Wstęp

Rodzicielstwo niegenetyczne, dzięki dawstwu gamet lub zarodków, jest coraz częstszym wyborem osób mierzących się z niepłodnością. Decyzja o skorzystaniu z tej formy leczenia to ważny krok, który niesie ze sobą wiele wyzwań i pytań.

W świecie, w którym różne modele rodziny są coraz bardziej powszechne, ważne jest, aby zrozumieć specyfikę i potrzeby rodziców oraz dzieci urodzonych dzięki dawstwu. Nasz poradnik powstał, aby wesprzeć Was na tej drodze, dostarczając informacji o psychologicznych, społecznych i prawnych aspektach rodzicielstwa niegenetycznego.

Mamy nadzieję, że książka ta stanie się dla Was wsparciem i drogowskazem, pomagając zrozumieć i zaakceptować nową rzeczywistość, a także zbudować szczęśliwą rodzinę, niezależnie od biologicznego pokrewieństwa.

Psychologiczne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków to jedna z dróg do spełnienia marzenia o rodzinie. Choć metoda ta otwiera wielu osobom możliwość zostania rodzicem, wiąże się także z licznymi pytaniami, emocjami i wyzwaniem. Podjęcie takiej decyzji to zobowiązanie na całe życie, dlatego warto wcześniej zastanowić się, czy chcemy obrać tę drogę. A jeśli tak – jak radzić sobie z trudnościami, które mogą się pojawić.

Dotychczasowy brak centralnego dofinansowania leczenia niepłodności metodą in vitro znacznie utrudniał dostęp do tej metody. Jednak wraz z powrotem rządowego programu refundacyjnego sytuacja zaczęła się poprawiać. Coraz więcej osób decyduje się na leczenie metodą in vitro, a co za tym idzie – również na skorzystanie z dawstwa gamet lub zarodków.

Tatiana Ostaszewska-Mosak – psycholożka, psychoterapeutka. Od wielu lat związana z problematyką niepłodności i wspierania jej leczenia. Pomaga w prowadzeniu ciąży zagrożonych, trudnych oraz uzyskanych po szczególnie skomplikowanych i medycznie wspomaganych staraniach. Zajmuje się profilaktyką depresji poporodowej. Współautorka książki „Drogi ku płodności”.

Liczba rodzin powstałych dzięki tej metodzie będzie stale rosła, dlatego tym bardziej istotne staje się mówienie o wyzwaniach, z jakimi mogą się one mierzyć. Ważne jest także wspieranie rozwiązań, które sprawią, że cały proces będzie jak najbardziej komfortowy i satysfakcjonujący dla wszystkich zaangażowanych stron.

Zrozumienie procesu biorstwa

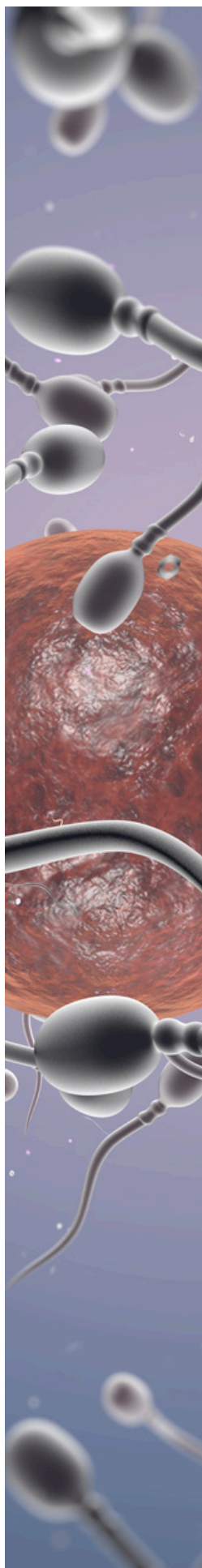
Dawstwo gamet lub zarodków polega na przyjęciu komórek jajowych od dawczyni lub plemników od dawcy, albo już utworzonego zarodka w celu uzyskania ciąży. Obecnie jest to coraz częściej wybierana opcja przez pary zmagające się z niepłodnością. W przypadku przedłużających się starań i niepowodzeń w uzyskaniu ciąży z własnych komórek lekarze – o ile nie ma przeciwwskazań – zwykle proponują tę metodę jako kolejną możliwość leczenia. Takie "automatyczne" podejście ma jednak zarówno zalety, jak i wady.

ZALETY

- zachowanie ciągłości procesu starań
- szybkość działania w sytuacji upływającego czasu
- możliwość refundacji procedury
- większa szansa na uzyskanie ciąży

ZAGROŻENIA

- niemożność dokładnego przeanalizowania możliwości i ograniczeń
- brak gotowości do zostania rodzicem z pomocą biorstwa
- brak zrozumienia dla możliwych konsekwencji decyzji
- brak poszanowania dla faktu, że procesy emocjonalne nie przebiegają w tym samym tempie co procesy fizjologiczne
- brak czasu na doświadczenie żałoby czy smutku po wcześniejszych wyobrażeniach, planach i możliwości bycia genetycznym rodzicem

Korzystanie z komórek jajowych, plemników lub zarodków od dawcy to metoda plasująca się pomiędzy rodzicielstwem genetycznym a adopcją społeczną. Reakcje emocjonalne i sposób postrzegania tej drogi do rodzicielstwa mogą się znacznie różnić w zależności od osoby. Dlatego czas i sposób przygotowania do tej decyzji mają kluczowe znaczenie dla przyszłości tworzącej się rodziny.

Dlaczego biorstwo może być trudne?

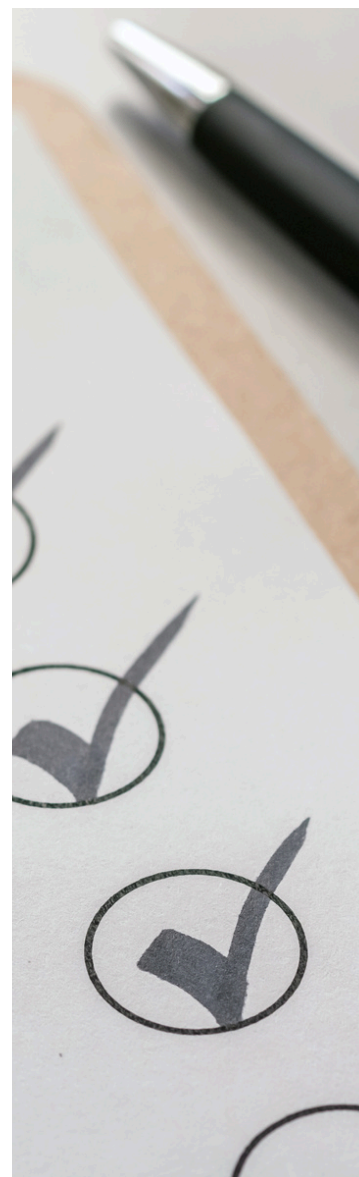
Pary, które do niego przystępują zazwyczaj mają za sobą długą drogę starań. Są zmęczone fizycznie i psychicznie. Ich funkcjonowanie w rodzinie i społeczeństwie, środowisku pracy mogło także się zmienić w czasie starań. Najczęściej jest to dla nich ostatnia szansa na ciążę i urodzenie dziecka. To powoduje, że mogą doświadczać różnych emocji, które warto rozpoznać i zminimalizować ich wpływ. Mogą to być:

- **przed decyzją:** smutek, rozżalenie, frustracja, zazdrość, rozpacz, zniechęcenie, wycofanie, poczucie winy, samotność, obniżone poczucie własnej wartości, złość
- **po podjęciu decyzji i w trakcie procedury:** nadzieja, radość, podekscytowanie, niecierpliwość, wiara w powodzenie, strach, chaos wynikający z braku lub nadmiaru informacji, poczucie przytłoczenia i odpowiedzialności, brak wiary w sukces, obawa przed przyszłością
- **jeśli uzyskano ciążę:** radość, strach, niepokój, poczucie przejścia na dalszy etap, satysfakcja, strach przed poronieniem, strach przed kolejnymi etapami rodzicielstwa
- **jeśli nie pojawiła się ciąża:** rozczarowanie, smutek, złość, wycofanie, poczucie niesprawiedliwości, osamotnienie, konieczność przeorganizowania życiowego scenariusza, obawa przed reakcjami partnera, obawa przed rozpadem związku

Pojawianie się tych emocji jest całkowicie naturalne, podobnie jak ich zmienność w czasie i intensywności. Równie normalne są powroty uczuć lub wątpliwości, które wydawały się już dawno zażegnane.

Pary decydujące się na skorzystanie z komórek jajowych, plemników lub zarodków od dawcy muszą zmierzyć się z refleksją nad znaczeniem pokrewieństwa genetycznego. Warto znaleźć własne odpowiedzi na pytania takie jak:

- Jak ważne jest dla mnie aby mieć z dzieckiem pokrewieństwo genetyczne?
- Jak ważne jest dla mnie przekazanie swoich cech fizycznych, poznawczych, psychologicznych?
- Jak ważne są te czynniki w odniesieniu do mojego partnera/mojej partnerki?
- Jak ważne jest dla mnie dziedzictwo mojej bliższej i dalszej rodziny, rodu?
- Jakie są moje poglądy i wiedza na temat wpływu czynników genetycznych na życie człowieka?
- Jakie są moje poglądy i wiedza na temat wpływu wychowania i środowiska rodzinnego na życie człowieka?
- Jakie zdanie ma moja rodzina (dziadkowie, wujkowie, ciocie) na kwestię pokrewieństwa genetycznego, i czy to zdanie jest dla mnie ważne?
- W jakim środowisku żyję, jakie ono ma poglądy i czy jest to dla mnie ważne?
- Jak ważne jest zdanie innych ludzi (kogo?) na temat decyzji podejmowanych przeze mnie?
- Czy potrafię bronić siebie, swoich bliskich przed negatywnym wpływem otoczenia?

WAŻNE

Kiedy znajdziesz odpowiedzi na powyższe pytania należy je skonfrontować z poglądami partnera/partnerki, aby sprawdzić jak bardzo są one ze sobą zgodne lub gdzie trzeba znaleźć wspólne stanowisko.

PAMIĘTAJ

- Twoje poglądy mogą ewoluować, zmieniać się w czasie lub zależeć od okoliczności.
- Nie musisz znać wszystkich odpowiedzi od razu. Twój partner lub partnerka również nie.
- W niektórych kwestiach możecie się różnić, i to jest w porządku.
- Unikaj pułapki wypierania trudności lub unikania odpowiedzialności.
- Nie daj się ponieść hurraoptymizmowi, który sprawia, że wszystko wydaje się łatwe i pozbawione wyzwań. Obawy i wątpliwości są naturalne – świadczą o refleksji i pomagają lepiej przygotować się na trudności.
- Nie jesteś w stanie przewidzieć wszystkich sytuacji, które mogą pojawić się na tej drodze, ale kluczowe jest Twoje ogólne nastawienie. Warto dążyć do kontroli, ale czasem równie ważne jest pogodzenie się z jej brakiem.

Biorstwo komórek jajowych, plemników i zarodków – trzy perspektywy

Poglądy, obawy i poziom przygotowania mogą zależeć od indywidualnej sytuacji każdego z partnerów.

O 1 **Moje gamety (komórki jajowe lub plemniki) i komórki dawcy/dawczyni**

Możliwe pytania i wątpliwości:

- Czy to sprawiedliwe, że dziecko będzie genetycznie tylko „moje”?
- Czy mój partner/moja partnerka pogodzi się z tą nierównowagą i jak sobie z nią poradzi?
- Czy mój partner/moja partnerka nie decyduje się na to wyłącznie po to, by mnie uszczęśliwić?
- Czy partner/partnerka będzie kochać to dziecko?
- Jak wyjaśnimy dziecku tę różnicę?
- Czy dziecko będzie naprawdę nasze wspólne?
- Czy to nie stanie się kiedyś problemem w naszym związku?

02 Komórki mojego partnera/mojej partnerki i gamety dawcy /dawczyni

Możliwe pytania i wątpliwości:

- Czy to sprawiedliwe, że mój partner/moja partnerka będzie genetycznym rodzicem, a ja nie?
- Czy będę mieć równe prawa i obowiązki?
- Czy będę czuć się jak pełnoprawny rodzic?
- Czy podejmuję tę decyzję z poczucia obowiązku, aby nie pozbawiać partnera/partnerki możliwości bycia biologicznym rodzicem?
- Czy nie będziemy wracać do tego tematu, gdy pojawią się trudności w związku lub problemy wychowawcze?
- Jak w przyszłości wyjaśnimy to dziecku?
- Czy dziecko mnie nie odrzuci, gdy dowie się prawdy?
- Czy będę w stanie kochać i w pełni zaakceptować to dziecko?

03 Biorstwo zarodka innej pary lub tzw. podwójne dawstwo (komórki jajowej i nasienia)

Możliwe pytania i wątpliwości:

- Czy pokocham to dziecko? Czy miłość pojawi się od razu?
- Czy nie będę doszukiwać się różnic?
- Czy mój partner/moja partnerka jest tak samo pewny/a tej decyzji jak ja?
- Czy to nie spowoduje problemów w naszym związku?
- Kiedy i jak powiedziemy dziecku o jego historii?

PAMIĘTAJ

Powyższe pytania i wątpliwości są jedynie przykładami. Nie ma lepszych ani gorszych obaw, tak samo jak nie ma jedynych słusznych odpowiedzi. To kwestie, które najczęściej pojawiają się w rozmowach pacjentów, ale każdy może mieć inne, równie ważne rozterki – zarówno teraz, jak i na późniejszych etapach życia.

Decyzja o skorzystaniu z komórek jajowych, plemników lub zarodków od dawcy to proces długi i wieloetapowy. Cięża jest dopiero początkiem wyjątkowej, ale i wymagającej drogi.

Niezależnie od tego w jakiej jesteś sytuacji uniwersalne są pytania:

- Czy dziecko będzie miało cechy dawcy/dawców?
- Czy mimo wszystko dostrzegę w nim podobieństwo do siebie?
- Jak to wpłynie na budowanie mojej relacji z dzieckiem?
- Czy będzie to miało wpływ na nasz związek?
- Czy pokocham dziecko?
- Czy dziecko będzie kochało mnie?
- Czy, jak i kiedy powiedzieć dziecku o jego pochodzeniu?
- Czy, jak, kiedy i kogo informować o tej sytuacji?

PAMIĘTAJ

Przy podejmowaniu decyzji nie pozwól nikomu cię ponaglać – ani sobie, ani partnerowi, ani lekarzowi, a tym bardziej osobom, które nie będą ponosiły konsekwencji tej decyzji przez kolejne lata. Ich opinie mogą być dla ciebie ważne, ale to ty będziesz żyć z tą decyzją i to ty ponosisz za nią odpowiedzialność. Odpowiedzialność nie tylko wobec siebie, ale przede wszystkim wobec dziecka, które ma się pojawić.

WAŻNE

Pamiętaj, że stuprocentowa pewność i pełna gotowość właściwie nie istnieją. Jeśli czekasz na ten idealny moment i z tego powodu odwlekasz decyzję, możesz tracić cenny czas.

Najlepszym możliwym stanem jest ten, w którym możesz powiedzieć: **„Wiem, że tego chcę. Znam możliwe trudności i zagrożenia. Mam nadzieję, że się uda, i jestem gotowy/a zrobić wszystko, aby poradzić sobie z wyzwaniami, które mogą się pojawić.”**

Partnerstwo w staraniach

Wspólne zaangażowanie partnerów jest fundamentem zdrowej rodziny – niezależnie od tego, w jaki sposób powstaje i z kogo się składa.

Nie oznacza to, że wszystko musi być dzielone „po równo”, ani że partnerzy zawsze muszą się zgadzać i unikać sporów.

Najważniejsze są wzajemny szacunek, akceptacja wyborów drugiej strony oraz gotowość do poznawania jej potrzeb. Kluczowe jest także wspólne dążenie do rozwiązań, które będą najlepsze dla wszystkich członków rodziny.

Sprzyjać temu będą:

- otwartość na różne reakcje i sposoby przeżywania emocji
- jasna, pełna szacunku komunikacja
- akceptacja emocji drugiej osoby, nawet jeśli nie zawsze są one w pełni zrozumiałe
- wzajemne wsparcie
- świadomość siebie i partnera/partnerki oraz gotowość do ciągłego odkrywania siebie nawzajem
- dbanie o własne granice, ale bez nadmiernego skupiania się na indywidualnych potrzebach kosztem relacji
- przekonanie, że nasza rodzina jest nadrzędną wartością, dla której warto podejmować wysiłki

Przeszkodami będą:

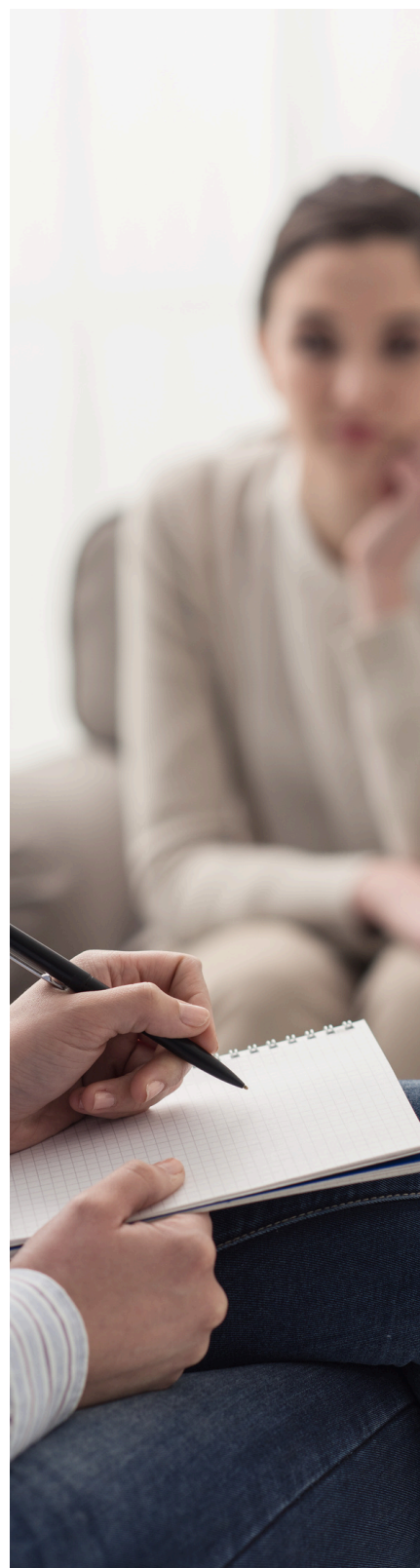
- skupienie wyłącznie na realizacji własnych potrzeb i wizji
- niedojrzałe reakcje emocjonalne na problemy (np. obrażanie się, długotrwałe wycofywanie się, unikanie kontaktu, agresja słowna lub fizyczna)
- przedkładanie potrzeb innych (rodziny pochodzenia, przyjaciół, znajomych) nad rzeczywiste potrzeby partnera i dziecka
- brak chęci do rozwoju i pracy nad sobą (np. „już taki/taka jestem i to się nie zmieni”, „taki mam styl komunikacji i nic z tym nie zrobię”),
- brak otwartości, ukrywanie swoich myśli, emocji i potrzeb

Wsparcie – czyli gdzie szukać pomocy?

Proces biorstwa dzieli się na kilka etapów, a na każdym z nich mogą pojawić się trudności. Może się zdarzyć, że niektóre etapy przebiegną bez zakłóceń, a problemy pojawią się dopiero później. To zupełnie normalne. Ważne jest jednak, aby pamiętać, że w każdej chwili można i warto szukać wsparcia, aby zminimalizować trudności i nie pozostawać z nimi samemu.

ETAPY PROCESU BIORSTWA GAMET I ZARODKÓW

- przedłużające się starania i długotrwałe doświadczanie niepowodzeń
- pomysł adopcji gamet lub zarodka
- proces decyzyjny
- podejście do procedury biorstwa
- ciąża
- narodziny dziecka, połóg
- pierwszy rok życia dziecka
- kolejne lata tworzenia rodziny
- lata nastoletnie i dorosłość dziecka
- życiowe podsumowania

WAŻNE

Obecnie w Polsce nie ma danych określających skalę adopcji zarodków i komórek rozrodczych. Ustawa o leczeniu niepłodności reguluje procedury związane z metodą in vitro, jednak w Polsce nie funkcjonuje rejestr procedur medycznie wspomaganey reprodukcji.

Pomoc? Ale po co?

W trudnych i przytłaczających momentach życia możemy doświadczać wielu nieprzyjemnych i niepokojących emocji. Warto pamiętać, że poleganie wyłącznie na własnych siłach nie zawsze jest najlepszym rozwiązaniem – czasem to niepotrzebne bohaterstwo. Skorzystanie z dostępnej pomocy nie jest oznaką słabości, lecz wyrazem siły i odwagi. Problemem nie jest samo doświadczanie trudności, lecz sposób, w jaki sobie z nimi radzimy.

Kluczowe jest również uświadomienie sobie, że w tej sytuacji odpowiadamy nie tylko za siebie. Jeśli celem jest stworzenie dobrej, szczęśliwej rodziny, to konieczne jest pełne wzięcie odpowiedzialności za życie, zdrowie i rozwój dziecka. Im lepiej rodzice poradzą sobie ze swoimi wyzwaniami, tym lepiej będą mogli odpowiadać na potrzeby swojego dziecka.

Pomoc może okazać się przydatna w:

- zdobyciu potrzebnych informacji
- zrozumieniu własnych motywacji i zachowań
- lepszym poznaniu siebie i swoich reakcji
- znalezieniu skutecznych sposobów radzenia sobie z emocjami – zarówno własnymi, jak i innych
- przejściu przez dezintegrację pozytywną, czyli przekształcenie trudności w rozwój i nowe jakości
- wyciągnięciu wniosków na przyszłość
- pogodzeniu się z konsekwencjami podjętych decyzji
- ułatwieniu sobie i bliskim odnalezienia się w nowej sytuacji
- wprowadzeniu potrzebnych zmian

Z jakich źródeł wsparcia można skorzystać?

POMOC PSYCHOLOGICZNA

Obecnie program rządowy przewiduje, że osoby przystępujące do in vitro z wykorzystaniem komórek jajowych, plemników lub zarodków od dawcy muszą odbyć konsultację psychologiczną. Jest ona obowiązkowa dla obojga partnerów. W niektórych klinikach konsultacja ta bywa nazywana „kwalifikacją”, co nie jest najszcześliwszym określeniem. Może ono budzić niechęć u pacjentów, którzy chcą jak najszybciej „odhaczyć” ten etap, a czasem wręcz próbują go unikać, uznając za niesprawiedliwy i dyskryminujący.

Często podkreślają, że do bycia rodzicem w inny sposób (poza procesem adopcyjnym) nie są wymagane żadne „kwalifikacje” – i mają w tym rację. Jednak równie prawdziwe jest to, że rodzicielstwo z wykorzystaniem gamet lub zarodków od dawcy nie jest standardową drogą do poczęcia dziecka, choć pacjenci nierzadko chcieliby, aby było traktowane na równi ze spontanicznym poczęciem. Dla powodzenia całego procesu istotne jest jednak spojrzenie

z perspektywy, która w natłoku emocji, optymizmu i nadziei często umyka przyszłym rodzicom – perspektywy dziecka, które ma się pojawić. To właśnie ten aspekt powinien zostać przedstawiony przez psychologa w klinice i to na nim powinna koncentrować się rozmowa.

Obecnie nie istnieje jednolita, obowiązująca procedura określająca sposób przeprowadzania konsultacji psychologicznych w klinikach. Każdy psycholog stosuje własne metody, aby jak najlepiej wesprzeć pacjentów w tym procesie. Warto potraktować tę konsultację nie tylko jako wymóg formalny, ale również jako szansę na głębszą analizę swojego podejścia. To okazja, by wspólnie ze specjalistą ocenić swoją gotowość i zdolność do uczestniczenia zarówno w programie, jak i w przyszłym rodzicielstwie – szczerze i tak racjonalnie, jak to tylko możliwe. Takie podejście może pomóc w zaakceptowaniu tej decyzji nie tylko na poziomie intelektualnym, ale także emocjonalnym, co w dłuższej perspektywie ma kluczowe znaczenie.

Z pomocy psychologicznej można korzystać na każdym etapie procesu. Jeśli pojawiają się trudności, nie warto zwlekać. Czasem już jedno lub kilka spotkań wystarczy, aby lepiej zrozumieć swoją sytuację, odnaleźć się w niej i z większym spokojem iść dalej.

Psycholog może pomóc w:

- zrozumieniu i wyrażeniu emocji
- normalizacji przeżywanych uczuć
- analizie obaw i wątpliwości
- identyfikacji mocnych i słabych stron partnerów
- wypracowaniu skutecznych metod redukcji stresu
- wskazaniu możliwych pułapek w procesie
- przedstawieniu sposobów na poszukiwanie rozwiązań w przyszłości
- zaprezentowaniu perspektywy dziecka jako strony, która nie może jeszcze wyrazić swojego zdania, ale jest kluczowa w całym procesie

RODZICE DZIĘKI BIORSTWU

Jeśli znasz kogoś, kto przeszedł podobną drogę, spróbuj porozmawiać o swoich obawach, nawiązać bliższą relację, obserwować i zadawać pytania. Nie musisz podejmować takich samych decyzji, ale warto mieć punkt odniesienia do własnych przemyśleń.

Jeśli nie znasz żadnej rodziny, która przeszła przez ten proces, poszukaj wsparcia w internecie – być może ktoś inny również potrzebuje takiej rozmowy?

Obecnie w Polsce nie istnieją jeszcze specjalne grupy wsparcia dla rodziców dzięki biorstwu, ale oby to była tylko kwestia czasu! Takie społeczności są nieocenionym źródłem informacji, wsparcia i motywacji.

INTERNET

Fora tematyczne mogą być pomocnym źródłem wsparcia i wiedzy, ale jeśli zauważysz, że negatywnie wpływają na Twoje samopoczucie, warto z nich zrezygnować. Specjalistyczne podcasty to kolejne miejsce, w którym można znaleźć wartościowe informacje – przed skorzystaniem sprawdź jednak kompetencje osób biorących udział w audycjach, aby mieć pewność, że opierasz się na rzetelnych źródłach. Podobnie w przypadku artykułów – zawsze warto zweryfikować ich źródło, aby uniknąć niesprawdzonych lub wprowadzających w błąd treści. Cennym wsparciem mogą być także strony organizacji pacjenckich, które działają na rzecz osób korzystających z leczenia niepłodności i oferują rzetelne informacje oraz pomoc.

ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ PACJENTÓW

To cenne źródło wiedzy dla pacjentów. Można nie tylko skorzystać z materiałów dostępnych na ich stronach, gdzie znajduje się obszerna baza informacji, ale także nawiązać kontakt i uzyskać wsparcie, które pomoże odnaleźć odpowiednie osoby i miejsca.

Stowarzyszenie "Nasz Bocian" od 2002 roku wspiera osoby mierzące się z niezamierzoną bezdzietnością, dostarczając rzetelne informacje o leczeniu i adopcji oraz oferując wsparcie psychologiczne. Naszą misją jest zapewnienie etycznego, skutecznego i bezpiecznego leczenia niepłodności.

<https://nasz-bocian.pl/>

Donor Conception Network (DCN) to największa organizacja w Wielkiej Brytanii wspierająca rodziny powstałe dzięki dawstwu gamet oraz osoby planujące rodzicielstwo w ten sposób. Działa od 1993 roku, zapewniając wsparcie, rzetelne informacje i budując społeczność. DCN organizuje spotkania, warsztaty oraz publikuje materiały pomagające osobom korzystającym z dawstwa gamet. Ich działalność obejmuje zarówno Wielką Brytanię, jak i inne kraje.

<https://dcnetwork.org/>

Komunikacja z dzieckiem

Wielu rodziców najbardziej obawia się kwestii jawności wobec dziecka i otoczenia. Zastanawiają się, czy w ogóle, a jeśli tak – kiedy i jak powiedzieć dziecku o jego pochodzeniu.

Co budzi w nich największy lęk?

Najczęściej pojawiają się obawy dotyczące:

- zranienia dziecka
- niepewności co do wpływu tej informacji na jego rozwój
- odrzucenia przez dziecko i możliwego zerwania relacji
- negatywnej reakcji ze strony rodziny
- odrzucenia przez środowisko
- wpływu dominujących narracji kulturowych i politycznych

WAŻNE

Badania i doświadczenia innych rodzin pokazują, że to nie szczerść stanowi zagrożenie dla więzi rodzinnych, lecz:

- nagłe ujawnienie prawdy o pochodzeniu dziecka przez osoby trzecie,
- niespodziewane, samodzielne odkrycie własnej historii.

DLACZEGO WARTO POWIEDZIEĆ?

Więź emocjonalna nie opiera się wyłącznie na biologicznym pokrewieństwie. Kluczowe znaczenie ma to, jak traktujesz dziecko, jak o nie dbasz i jakie relacje z nim tworzysz. Dziecko odczuwa Twoje zaangażowanie, miłość i troskę. Budowanie więzi może wymagać czasu, ale z każdym dniem staje się ona coraz silniejsza.

Ważne jest, aby nie unikać rozmów z dzieckiem na temat jego pochodzenia, zwłaszcza gdy zacznie zadawać pytania. Otwarte i pełne miłości rozmowy o biorstwie komórek lub zarodków w kontekście rodzicielstwa pomogą dziecku lepiej zrozumieć swoją historię i utwierdzą je w poczuciu bycia kochanym – niezależnie od swojego pochodzenia.

Dziecko najprawdopodobniej zareaguje w sposób odzwierciedlający postawę rodziców. Nie oznacza to jednak, że od razu przyjmie tę informację bez emocji – może do niej wracać w najmniej oczekiwanych momentach, co warto mieć na uwadze.

Jeśli dorośli będą mieli trudność z akceptacją własnej decyzji lub będą w niej niepewni, dziecko może to wyczuć i obawiać się poruszania tego tematu. Swoboda i naturalność rodziców wynikają z ich przekonania o słuszności podjętych wyborów, co bezpośrednio przekłada się na spokój i poczucie bezpieczeństwa dziecka.

JAK MÓWIĆ O POCHODZENIU DZIECKA?

Przygotowanie

Im wcześniej przemyślicie swoją strategię i sposób przedstawienia historii dziecku, tym lepiej.

Nie oznacza to jednak, że musicie mieć wszystko zaplanowane już na etapie podejmowania decyzji o biorstwie. Ważne, abyście czuli się pewnie i byli gotowi na rozmowę, gdy nadejdzie odpowiedni moment.

Prawda i otwartość

Mów w sposób prosty i dostosowany do poziomu dziecka. Unikaj nadmiernych detali, ale nie ukrywaj prawdy. Ważne, aby dziecko czuło, że może swobodnie rozmawiać o swoim pochodzeniu.

Dostosowanie do wieku

Wybierz moment, który uznasz za odpowiedni, ale nie zwlekaj zbyt długo. Badania i doświadczenia rodziców pokazują, że dzieci do 8. roku życia przyjmują takie informacje bardziej naturalnie niż nastolatki, dla których może to być większym zaskoczeniem.

Przygotowanie na pytania

Twoje dziecko może w przyszłości zadawać pytania dotyczące dawcy lub dawczyni. To naturalne, dlatego warto wcześniej zastanowić się, jak odpowiadać w sposób zgodny z faktami, ale jednocześnie uwzględniający emocje i ciekawość dziecka. Szczerość, ciepło i otwartość w tych rozmowach budują poczucie bezpieczeństwa i zaufania.

Prawne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

Dawstwo gamet i zarodków to całkiem skomplikowany temat pod kątem prawnym. Zachęcamy jednak do jego zgłębienia – zapewniamy, że takie wsparcie uspokoi Was przed podjęciem ważnych decyzji oraz wesprze w procesie leczenia. No to co... zaczynamy?

Prawne uwarunkowania leczenia niepłodności w Polsce

WHO (Światowa Organizacja Zdrowia) uznała niepłodność za chorobę cywilizacyjną. Mówimy o niej, gdy po roku regularnych prób, nie dochodzi do ciąży.

W Polsce, aby skorzystać z in vitro, konieczne jest udokumentowanie 12 miesięcy nieskutecznego leczenia innymi metodami, zgodnie z aktualną wiedzą medyczną, albo posiadać bezpośrednie wskazania do leczenia metodą in vitro. Dzięki temu proces leczenia można dostosować do indywidualnych potrzeb.

adw. dr Anna Wilińska – **Zelek** wyróżniona przez Forbes Women oraz Fundację Women in Law jako jedna z najwybitniejszych prawniczek w biznesie, Adwokatka Roku 2022, członkini Komisji Praw Człowieka i Zespołu ds. kobiet NRA, która od lat współpracuje ze Stowarzyszeniem Nasz Bocian.

W Polsce podstawowe reguły gry związane z leczeniem ustanawia **ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności**, która stanowiła efekt kompromisu różnych środowisk. Blisko 10 lat później widzimy, że nie nadąża ani za galopującym rozwojem medycyny, ani za społecznymi zmianami, ani za technologiami, które w tym czasie zdążyły podbić świat – ustawa wciąż jest jak mapa sprzed dekady... Kiedyś pomocna, ale dziś nie pokazuje już nowych dróg i skrótów, które mogłyby znacznie ułatwić podróż.

Wspomniany akt prawny ustanawia ramy dotyczące ochrony zarodków i komórek rozrodczych, określa sposoby leczenia niepłodności oraz zadania władzy publicznej. Reguluje również całą logistykę związaną z zarodkami i komórkami – określając, kto, gdzie, jak i w jakim celu je pobiera, bada, przechowuje lub dostarcza – a także ustanawia zasady funkcjonowania klinik i banków, aby działały niczym szwajcarski zegarek. A jakby tego było mało, to do tego wszystkiego dorzucamy kolejne akty prawne – drobniejsze, (ale istotne!) czyli rozporządzenia, które mają sprawić, by ustawa działała jak najlepiej.

To, co jest jednak ważne z perspektywy naszej publikacji, to fakt, że **ustawa o leczeniu niepłodności porusza problem dawstwa gamet i zarodków**. Czasami robi to wprost – nakazując lub zakazując konkretnych zachowań związanych z dawstwem. W części natomiast stosujemy ogólne reguły – obowiązujące każdą parę w toku leczenia, niezależnie od wybranego algorytmu.

Leczenie niepłodności to temat doniosły, więc całość powinna odbywać się z pełnym poszanowaniem godności człowieka. Prywatność i życie rodzinne? Pełna dyskrecja. Poza tym warunek niezbędny – zachowanie prawnej ochrony życia, zdrowia, dobra i praw dziecka. Czy nasz przyszły członek rodziny nie powinien być traktowany jako VIP od samego początku? No właśnie... i to zapewnia aktualny stan prawny.

Jedną z podstawowych zasad leczenia, o której warto pamiętać, to ograniczenie ilości zapładnianych żeńskich komórek (do 6). Tak ustanowiony limit pozwala na skuteczne przeprowadzenie procedury, a jednocześnie minimalizuje kilka ryzyk. W razie wskazań medycznych, ustawa dopuszcza zapłodnienie większej liczby komórek (m.in. gdy u pacjentki występują choroby współistniejące, przekroczyła ona 35 rok życia czy dwukrotnie podejmowano już próby leczenia).

Jeśli chcesz zgłębić tajemnice, co ustawa i rozporządzenia mają do powiedzenia o dawstwie – zapnij pasy i czytaj dalej! Czas na treści godne filmu akcji.

Dawstwo – kiedy podejmuje się decyzje, by skorzystać z tej drogi do rodzicielstwa?

Komórki rozrodcze wykorzystywane w toku leczenia niepłodności mogą pochodzić z różnych źródeł, w tym dawstwa od innych osób. Opcja ta uruchamia się, gdy komórki rozrodcze pacjentów z jakichś względów odmawiają współpracy albo szanse na to, że będą współpracować są niskie. To ten moment gdy medycyna wyczerpuje dostępne opcje, a skuteczność leczenia z wykorzystaniem własnych

komórek zaczyna przypominać wygraną na loterii. Nie jest ona traktowana jako dostępna od samego początku alternatywa – wskazaniem dla niej są wyłącznie argumenty medyczne.

W takich sytuacjach pacjenci mogą uzyskać wsparcie i skorzystać z dawstwa komórki żeńskiej, męskiej lub zarodka. Zawsze ma to miejsce po rozmowie z lekarzem, a ostateczna decyzja należy do pacjentów i powinna być podejmowana w atmosferze spokoju, empatii i pełnego zrozumienia sytuacji.

Dawstwo gamet i zarodków refundowane przez NFZ – o czym warto pamiętać?

Dzięki programowi refundacji in vitro na lata 2024–2028, pary zmagające się z niepłodnością mogą korzystać też z opcji dawstwa. Ale uwaga! Zanim przystąpisz do procedury leczenia z zastosowaniem dawstwa, czeka Cię obowiązkowa rozmowa z psychologiem. Jednym z wymogów kwalifikacji jest uzyskanie jego opinii (spokojnie, to nie test wiedzy z tego ebooka!). Konsultacje są po to, by upewnić się, że jesteście gotowi emocjonalnie na rodzicielstwo,

w którym dziecko nie będzie biologicznie spokrewnione z Wami. Para przystępująca do procedury z dawstwem powinna odbyć 2 konsultacje psychologiczne, przy czym program podkreśla, że uczestnicy mogą korzystać z nielimitowanych konsultacji z psychologiem.

Kobiety do 42. roku życia mogą korzystać z dawstwa nasienia, do 45. roku życia mogą skorzystać z dawstwa zarodków lub komórek jajowych. Dla mężczyzn granica wieku, w którym dostępne jest leczenie, została określona na 55. rok życia.

PROGRAM REFUNDUJE:

- ✓ Do 4 cykli in vitro z wykorzystaniem nasienia dawcy.
- ✓ Do 2 cykli z zastosowaniem komórek jajowych od dawczyni (maksymalnie 6 zapłodnionych komórek w cyklu).
- ✓ Do 6 transferów zarodków w przypadku dawstwa zarodków.

Wszystkie niezbędne badania, przechowywanie zarodków oraz konsultacje psychologiczne są w pełni finansowane w ramach programu.

Jeżeli do głowy przychodzą Ci bardziej wnikliwe pytania – odpowiedzi szukaj w Programie Polityki Zdrowotnej. Jeśli szukasz lekkiej formy to koniecznie zerknij do stories @nasz_bocian na Instagramie.

Na co się przygotować czyli korzystanie z komórek dawcy krok po kroku

Wiemy już, że gdy kończą się możliwości pod kątem medycznym – na horyzoncie jest sensowna opcja, która pozwoli Ci zostać mamą lub tatą. Czas na to, by podpowiedzieć Ci z czym musisz się liczyć (krok po kroku).

- 01** Krok 1 to podjęcie kluczowej decyzji – czy to dla mnie? Zanim rozpoczniesz proces, zadaj sobie pytanie: czy jestem gotowa/gotowy na korzystanie z komórek osób trzecich? Przeczytaj to co napisała psycholożka Tatiana Ostaszewska-Mosak i świadomie podejmij decyzję.
- 02** Krok 2 to spotkanie z lekarzem. Wyjaśni Ci co i jak, odpowie na pytania i pomoże rozwiązać wątpliwości. Zwróci uwagę na szanse i ryzyka, opowie skąd pochodzą komórki i zarodki (ale nie bój się, to nie wykład z anatomii) a także wskaże jakie badania trzeba wykonać. Opowie też o konieczności Twojego podobieństwa fenotypowego z dawcą/dawcami. Jeżeli liczyłeś lub liczyłaś, że Twoje dziecko będzie miało bujne, kruczoczarne loki, podczas gdy oboje jesteście blondynami – muszę Cię zmartwić, to mało prawdopodobne. Decyzja o wyborze dawcy opiera się na naturalnym dopasowaniu, a lekarze zadbają, by fenotypowe cechy dziecka były jak najbardziej zgodne z Twoimi.
- 03** Krok 3 to czas na to co prawnicy kochają najbardziej (a lekarze i pacjenci najmniej) czyli podpisanie umowy i wypełnienie druków! Przygotuj rękę do autografów i wypełniania rubryk, a głowę do zapoznawania się z formalnościami.

CZY WIESZ, ŻE...

Dawczyni lub dawca może wycofać zgodę na wykorzystanie jego komórek, ale może to zrobić najpóźniej do momentu rozpoczęcia tworzenia zarodka.

04 Krok 4 to poszukiwania i wybór dawców. Klinika może też sprawdzić czy ma już do dyspozycji zarodki, które fenotypowo pasują do Was. Czas oczekiwania? To zależy, ale warto uzbroić się w cierpliwość. Może on być różny w poszczególnych ośrodkach leczenia, zwłaszcza przy uwzględnieniu cech fenotypowych (im bardziej specyficzne – tym może być trudniej znaleźć dawcę czy dawców). Z dawcą nie spotykasz się osobiście. Proces ten jest anonimowy – to personel kliniki zadba o to, aby wszystkie elementy układanki się zgadzały i to on dobiera dawcę idealnego dla Was.

05 Krok 5 to procedura medyczna z użyciem komórek pochodzących od dawców. Już teraz trzymamy kciuki za to, by Wam się udało! Oczywiście jej dokładny przebieg zależy będzie od tego czy będziemy mieć dawstwo oocytu, nasienia czy zarodka. Tu znowu musisz liczyć się z papierologią – musisz wyrazić zgodę na przeniesienie utworzonego z komórek zarodka. Pacjentka składa mniej oświadczeń – matką zawsze jest w świetle prawa ta kobieta, która dziecko urodziła. Natomiast jeżeli korzystacie z nasienia dawcy, pamiętajcie o uznaniu ojcostwa przed Urzędem Stanu Cywilnego.

Dawstwo a prawo – twardy orzech do zgryzienia

Środowisko medyczne – zwłaszcza embriologów i ginekologów – wzięło sprawy w swoje ręce i stworzyło kilka rekomendacji na poziomie międzynarodowym, które tworzą nam standardy leczenia i ramy do działania w obszarze dawstwa. Najważniejsze z nich to dokumenty opracowane przez European Society of Human Reproduction and Embryology (ESHRE).

Czas na łyżkę dziegciu... Z perspektywy prawnej dawstwo to naprawdę trudny temat, który budzi sporo pytań.

No bo jak tu nie pytać, skoro w grę wchodzi pochodzenie dziecka, prawo do poznania tożsamości dawcy komórek rozrodczych, a czasem ograniczenie dostępu do tych informacji? Niestety, międzynarodowe ustalenia prawne w tej kwestii praktycznie nie istnieją. A co na to sądy np. Europejski Trybunał Praw Człowieka? W swoich orzeczeniach podkreśla, że państwa mają sporą swobodę w regulowaniu tych spraw i każdy kraj musi wypracować swoje podejście, które nie może zostać narzucone z góry.

Skoro tak... to czas przejść do polskich realiów i na nich się skupić. I tu na prowadzenie wysuwają się dwa wątki do omówienia: anonimowość dawstwa i jego przymusowość w wybranych sytuacjach.

W Polsce dawstwo komórek rozrodczych i zarodków odbywa się całkowicie anonimowo, co

oznacza, że pacjenci i dawcy nigdy się nie spotkają ani nie poznają swoich danych. Co ciekawe, występujące na świecie modele przewidują różne podejście. W niektórych krajach funkcjonuje dawstwo jawne, gdzie dawca i biorcy mogą się poznać. Istnieje też opcja hybrydowa, która daje pacjentom możliwość wyboru – anonimowość lub poznanie dawcy.

Jak się domyślasz – dyskusja na temat tego czy anonimowość w dawstwie jest ok mogłaby nam zająć ładnych kilka godzin a spisane argumenty „za” i „przeciw” pokryłyby pewnie wszystkie kartki opastego zeszytu.

JAKIE INFORMACJE O DAWCY MOGĘ UZYSKAĆ?

Osoba, która przyszła na świat z wykorzystaniem komórek innych osób na podstawie polskich przepisów, ma prawo uzyskać informacje dotyczące swojego pochodzenia – ale tylko do pewnego stopnia. Po osiągnięciu pełnoletności może uzyskać kluczowe informacje o dawcy: rok i miejsce jego urodzenia oraz dane dotyczące stanu zdrowia.

Do informacji tych dostęp może też mieć mama lub tata jeżeli mogą pomóc lekarzom w uchyleniu bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka.

Wśród podstawowych argumentów przeciwko anonimowości dawstwa wymienia się kwestie zdrowotne (jeśli dziecko zachoruje, nie ma możliwości łatwego kontaktu z dawcą, żeby sprawdzić, co „siedzi” w jego genach), a także brak możliwości zaspokojenia u dziecka naturalnej ciekawości związanej z biologicznym pochodzeniem. Ta pozwala mu budować poczucie tożsamości (na pytanie: „Mamo, a kto jest moim biologicznym rodzicem?” –Ty odpowiesz coś pomiędzy “to tajemnica” albo “był to anonimowy superbohater”). Wśród argumentów za anonimowością wymienia się ochronę prywatności i marginalizowanie ryzyk związanych z tworzeniem konfliktowych czy niezręcznych sytuacji. Warto jednak pamiętać, że te kilka zdań to wyłącznie wierzchołek góry lodowej i zaczątek do wielowątkowej dyskusji.

Dyskusja jest tym trudniejsza, jeśli weźmiemy pod uwagę dynamiczny rozwój technologii, zwłaszcza tych związanych z badaniami genetycznymi. Już teraz każdy z nas może z łatwością zamówić test DNA, a za kilka lat bazy danych genetycznych mogą osiągnąć zupełnie nowy poziom. W takiej rzeczywistości anonimowość dawstwa może okazać się jedynie iluzją – wystarczy odrobina determinacji, żeby wcielić się w rolę genetycznego detektywa. W efekcie dyskusja o anonimowości, zastąpiona debatą nad nowymi wyzwaniami, może stracić rację bytu.

Drugim problemem jest charakter dawstwa – wydawać by się mogło, że jest ono wyłącznie dobrowolne i w zakresie gamet tak właśnie jest. Sytuacja komplikuje się w stosunku do zarodków, ponieważ może się zdarzyć, że trafią one do przymusowego dawstwa (czyli zostaną przekazane innym osobom, bez naszej wiedzy i zgody). Dlaczego? Ze względu na nadrzędne znaczenie, jakie przypisuje się ochronie zarodków.

Przymusowe dawstwo wystąpi w dwóch sytuacjach – Waszej śmierci oraz upływu okresu wyznaczonego w umowie na przechowywanie zarodków (maksymalnie po upływie 20 lat).

Zarodki, które powstają w wyniku leczenia niepłodności, są efektem wspólnego wysiłku pacjentów, więc naturalne jest, że to oni chcieliby decydować o ich losie (i taka też konkluzja pojawia się w trakcie licznych konsultacji, które prowadzę). Swobody w tym zakresie jednak nie mają – jest to

pochodną przyjęcia modelu zakładającego, że ani niszczenie zarodków ani przekazywanie ich do badań naukowych nie jest legalne.

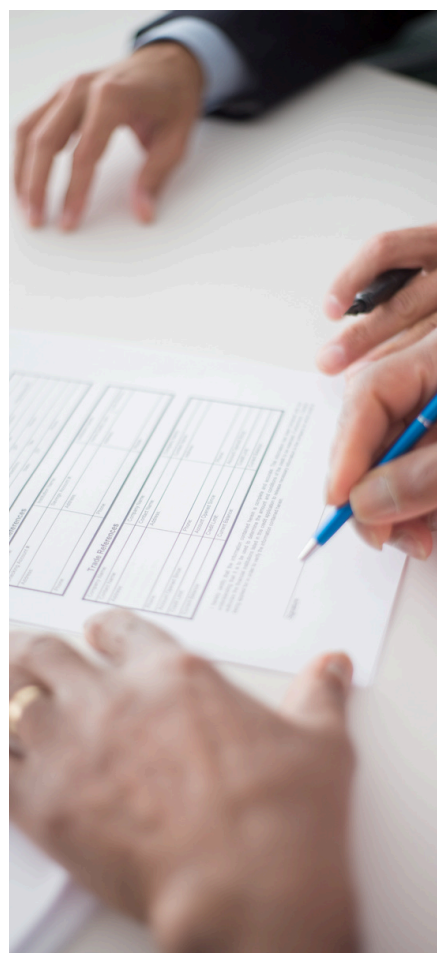
Dawstwo komórek rozrodczych i zarodków to temat budzący dużo emocji, w którym konieczne jest uwzględnienie różnych perspektyw. Wymaga nie tylko indywidualnego podejścia, ale i szerokiej debaty publicznej.

Skoro mamy za sobą filozoficzne rozważania, czas zakasać rękawy i przejść do nieco technicznych szczegółów!

O tym, że dawstwo nie zawsze wchodzi w rachubę – garść prawniczego know-how

Dawstwo jako alternatywa może zostać wykluczone z różnych powodów. Decyzja pacjentów jest kluczowa, ale czasem psycholog nie jest w stanie potwierdzić ich gotowości na posiadanie dziecka niezwiązanego z nimi genetycznie. Najczęściej jednak główną przeszkodą są kwestie medyczne (np. przeciwwskazania do zastosowania komórek rozrodczych pobranych od dawcy).

Dawstwo to również obszar związany z prawem i formalnościami, dlatego poniżej znajdziesz informacje o sytuacjach, w których dawstwo nie wchodzi w grę z perspektywy prawnej.

ZGODY

Jak już wspomniano, dawstwo wymaga zgody, a właściwie zgód, bo ich potrzebujemy niemal „hurtowo” – od każdego z podmiotów występujących w procesie leczenia (z wyjątkiem sytuacji, gdy zaczynamy poruszać się w obszarze przymusowości dawstwa). Co jednak, jeśli dawca lub dawcy nagle zmienią zdanie? Cóż, mają do tego prawo! Muszą tylko zrobić to „na poważnie”, czyli złożyć odpowiednie oświadczenie na piśmie, a w niektórych sytuacjach w obecności pracowników kliniki, bo spontaniczne deklaracje tu nie wystarczą!

Podobnie sytuacja wygląda z pacjentem, który stawia się wspólnie z pacjentką z zamiarem leczenia. Brak jego zgody wstrzymuje całą procedurę... choć w tym zakresie pojawia się znowu pewien „drażliwy temat”. Jeśli mąż powie „nie!” na przeniesienie zarodka to sprawa może potencjalnie z inicjatywy żony trafić do sądu. Tak... wtedy to sąd decyduje czy zarodek może rozpocząć swoją wielką podróż i z moich doświadczeń to raczej przypomina gaszenie ognia benzyną. Zdecydowanie odradzam tę opcję – lepiej rozmawiać i znaleźć wspólne rozwiązanie w razie sporu.

OŚWIADCZENIE O UZNANIU OJCOWSTWA

Blokada może mieć również miejsce w związku z tym, że partner, z którym zgłasza się pacjentka (nie mąż, lecz osoba, z którą pacjentka jest we wspólnym pożyciu i może na mocy ustawy realizować całą procedurę), nie złoży oświadczenia o uznaniu ojcostwa przed Urzędem Stanu Cywilnego.

CZY WIESZ, ŻE...

Możliwe jest, że to sąd opiekuńczy podejmie decyzję o transferze utworzonego zarodka. Będzie to miało miejsce w sytuacjach szczególnych, gdy pacjenci będą w sporze.

Może się zdarzyć, że już po urodzeniu dziecka tata wpadnie na pomysł, by jednak wymazać siebie z aktu urodzenia. To jednak niedopuszczalne. Decyzje podjęte wspólnie i świadomie przed rozpoczęciem leczenia niepłodności są wiążące. Prawo chroni tu przede wszystkim dobro dziecka – tak, by jego sytuacja była stabilna.

To niezbędny krok, który należy wykonać przed rozpoczęciem leczenia. Deklaracja „Tak, chcę być tatą tego dziecka!” musi zostać następnie potwierdzona przez pacjentkę. Warto jednak pamiętać, że oświadczenie jest ważne dwa lata. Jeśli tego terminu nie dopilnujecie – ani Wy, ani klinika – i dziecko urodzi się po okresie ważności oświadczenia, to w akcie urodzenia dziecka wpiszą, że ojciec jest „nieznany”. To już trochę mniej epickie niż „tata”, więc warto zwrócić na to uwagę (zwłaszcza,

że „Nasz Bocian” już miał okazję z takim problemem się mierzyć!).

Ponadto jeśli w wyniku dawstwa, z komórek danego dawcy przyszło na świat już dziesięcioro dzieci, osiągnięto wyznaczony limit i jego komórki nie mogą być dalej wykorzystywane.

Jak więc widzisz, czasami i prawo może stanąć na drodze do leczenia niepłodności z wykorzystaniem gamet i zarodków, które pochodzą od dawców.

ILE DZIECI MOŻE SIĘ URODZIĆ DZIĘKI JEDNEMU DAWCY?

Zgodnie z ustawą o leczeniu niepłodności, limit dzieci urodzonych dzięki jednemu dawcy wynosi 10.

CZY WIESZ, ŻE...

Dawca komórek przechodzi badania lekarskie i laboratoryjne, tak aby uzyskać jak największe prawdopodobieństwo urodzenia się zdrowych dzieci. Część wad genetycznych powstaje jednak de novo, więc nigdy nie można ich wykluczyć – niezależnie od sposobu uzyskania zarodka.

Jak rozmawiać z dzieckiem o jego pochodzeniu — kilka podpowiedzi od prawnika

ZAOFERUJ POMOC

Poinformuj dziecko, że może uzyskać więcej informacji o dawcy w momencie gdy będzie pełnoletni. Zapewnij go o tym, że udzielisz mu wszelkiego niezbędnego wsparcia w uzyskaniu tych danych i pomożesz mu napisać wniosek do Ministra Zdrowia.

Wsparcie dziecka w procesie uzyskiwania danych o rodzicu biologicznym buduje zaufanie i wzmacnia więź, pokazując, że rodzic szanuje jego prawo do poznania własnych korzeni i tożsamości. Pozytywnie wpływa to na relację oraz na rozwój emocjonalny i psychiczny dziecka.

POWOŁAJ SIĘ NA PRAWO

Jeżeli prowadzisz rozmowę ze starszym dzieckiem, możesz zwrócić uwagę na uwarunkowania prawne, tak aby okazać, że pewne decyzje czy możliwości wynikają z panujących zasad, a nie wyboru dokonywanego przez rodziców. Zwróć w szczególności uwagę na to, że dawstwo ma formę anonimową i możliwość poznania swoich biologicznych korzeni na ten moment jest utrudniona. Wyłumacz, że anonimowość dawstwa jest częścią prawa i nie wynika z Twojej decyzji. Dzięki temu dziecko zrozumie, że to nie rodzice ograniczają dostęp do informacji. Rozmowa na temat anonimowości dawstwa może być przeprowadzona również z młodszymi dziećmi. Możesz wtedy użyć analogii, np. że czasem coś jest zapisane w „regułach gry” i trzeba je respektować.

WYJAŚNIJ, CO MOŻE SIĘ ZMIENIĆ

Tłumacząc anonimowość dawstwa warto przedstawić, że regulacje, które obecnie istnieją zostały wprowadzone przez ludzi w celu ochrony zarówno dawcy, jak i odbiorców dawstwa. Warto poinformować dziecko (zwłaszcza starsze), że przepisy mogą się zmieniać i że w przyszłości mogą pojawić się nowe możliwości dotyczące dostępu do informacji o dawcy.

PAMIETAJ, ŻE JESTEŚCIE RODZICAMI

Rozmawiając z dzieckiem pamiętaj, że w świetle polskiego prawa byliście i będziecie zawsze mamą i tatą Waszego dziecka! W świetle przepisów zawsze będziecie jego rodzicami, niezależnie od okoliczności poczęcia. Przypomnij dziecku, że jest kochane i że jego pochodzenie w żaden sposób nie wpływa na Wasze uczucia wobec niego. Wyłumacz różnicę między biologicznym a społecznym rodzicielstwem.

POROZMAWIAJ O RODZEŃSTWIE

Jeśli dziecko ma rodzeństwo z innego dawcy, wyjaśnij, że jest równie ważne i kochane, a różnice w pochodzeniu nie wpływają na miłość do nich. To samo będzie dotyczyć ich sytuacji prawnej – będzie ona dokładnie taka sama dla każdego z dzieci.

A JEŻELI LECZYLIŚCIE SIĘ ZA GRANICĄ?

Jeśli dawstwo miało miejsce za granicą, prawnik może pomóc rodzicom zrozumieć różnice w przepisach między krajami i wyjaśnić dziecku, jak to wpływa na możliwość poznania dawcy. Dziecko może mieć prawo do uzyskania danych o dawcy w innym zakresie niż w Polsce. Wtedy warto doradzić, jakie kroki należy podjąć, jeśli dziecko w przyszłości będzie chciało skontaktować się z dawcą, w przypadku gdy taki kontakt stanie się możliwy.

CZY WIESZ, ŻE...

Osoba urodzona w wyniku dawstwa po osiągnięciu pełnoletności ma prawo do poznania pewnych informacji o dawcy.

Nieodpłatność dawstwa

Handel komórkami i zarodkami? Korzyści osobiste? Zapomnij! To absolutnie zakazane. Zwrot kosztów za pobranie, przechowywanie, przetwarzanie czy transport i zastosowanie komórek i zarodków to zupełnie co innego i w tym zakresie dawcy uzyskują finansową rekompensatę (dawczyni w zależności od ośrodka 4.000–8.000, dawcy 3.000–5.000). Koszty obejmują wszystko, co trzeba zrobić, by umożliwić dawstwo (od badań po zabiegi czy transport). I tak, kwalifikacja, badania, farmakologiczne i zabiegowe przygotowanie czy opieka w ośrodku leczenia niepłodności i przechowywanie są w tym pakiecie.

Czy to kolejny członek naszej rodziny?

Odpowiedź jest na to jednoznaczna - dawca nie jest traktowany jako rodzic czy członek rodziny. Nie ponosi żadnych obowiązków alimentacyjnych, opiekuńczych ani wychowawczych. Nie musisz też martwić się o rodzinny spadek – on również do niego nie trafi.

Dawca to bardziej „życzliwy nieznajomy” niż członek rodziny. To ktoś, kto wniósł swój wkład i otrzymał za to symboliczną rekompensatę, a po zrealizowaniu swojej roli odchodzi w cień.

Podsumowując: dawstwo gamet i zarodków to trochę jak skomplikowana układanka, gdzie każdy element ma swoje miejsce – zgody, limity, formalności i zwroty kosztów. Dlatego, zanim zaczniesz, upewnij się, że wszystko gra – zarówno w dokumentach, jak i w sercu. Mam nadzieję, że ten ebook Ci w tym pomoże!

Jeśli masz jeszcze jakieś pytania, zwróć się do nas! Stowarzyszenia na Rzecz Leczenia Niepłodności i Wspierania Adopcji NASZ BOCIAN regularnie organizuje sesje Q&A w ramach swoich mediów społecznościowych.

FAQ

Pytania wstępne

Na czym polega korzystanie z komórek/zarodków z dawstwa?

Korzystanie z komórek jajowych, nasienia lub zarodków z dawstwa polega na wykorzystaniu materiału rozrodczego pochodzącego od anonimowych dawców lub dawczyń. Proces ten jest przeznaczony dla par, które nie mogą mieć dzieci z wykorzystaniem własnych komórek rozrodczych.

Czy mogę być dawcą komórek jajowych/nasienia dla osób zmagających się z problemem niepłodności?

Tak, możesz być dawcą komórek jajowych lub nasienia, ale musisz spełnić określone wymagania zdrowotne i w związku z tym przejść kilka badań. W razie pozytywnej kwalifikacji kobiety przechodzą stymulację hormonalną i zabieg pobrania komórek jajowych, a mężczyźni oddają nasienie w kontrolowanych warunkach. Proces jest bezpieczny, a szczegółowe informacje uzyskasz w klinice leczenia niepłodności. Dawstwo wiąże się z uzyskaniem rekompensaty tj. zwrotem kosztów pobrania/uzyskania, przechowywania, przetwarzania, dystrybucji i zastosowania komórek rozrodczych/zarodków.

W wyniku mojego leczenia pozostały zarodki. Czy mogę oddać zarodki innej parze?

Tak, jest to możliwe. Oddanie zarodków wymaga pisemnej zgody obojga partnerów.

Czy korzystanie z dawstwa w Polsce jest refundowane?

Od 1 czerwca 2024 roku w Polsce obowiązuje rządowy program refundacji, który obejmuje również dawstwo komórek rozrodczych. Refundacja obejmuje do 4 cykli zapłodnienia z własnymi komórkami rozrodczymi i z nasieniem dawcy, do 2 cykli zapłodnienia z komórkami jajowymi od dawczyń, do 6 cykli z dawstwem zarodków, gdzie jeden transfer zarodka to jeden cykl leczenia. Warto zwrócić uwagę na kryteria refundacyjne, bo zależą one od wielu czynników m.in. od wieku (refundacja obejmuje kobiety do 42 przy korzystaniu z własnych komórek jajowych lub dawstwa nasienia a do 45 lat przy korzystaniu z dawstwa oocytów lub zarodka).

Jakie badania przechodzi dawca/dawczyń?

Tych badań jest sporo dlatego specjalnie dla Ciebie przygotowaliśmy załącznik – zerknij do załącznika 1 na końcu publikacji.

Anonimowość dawstwa — perspektywa dawcy

Co oznacza anonimowość dawstwa?

Dawcy i biorcy nie znają swoich danych osobowych, a dziecko nie ma możliwości poznania swojej historii genetycznej.

Czy mogę wybrać parę, której przekazę komórki/zarodki?

Nie, dawstwo komórek/zarodków w Polsce jest anonimowe. Komórki/zarodki mogą zostać przekazane tylko anonimowej biorczynie.

Czy mogę wybrać parę, której przekazę komórki/zarodki?

Komórki/zarodki trafiają do par oczekujących na leczenie/adopcję zarodka. Proces dopasowania odbywa się na podstawie cech fenotypowych i uwarunkowań o charakterze medycznym.

Czy zarodki oddane do adopcji są przekazywane biorcom z tego samego miasta lub regionu?

Nie ma takiego kryterium. Podczas dopasowywania bierze się pod uwagę jedynie cechy fenotypowe i zasady medyczne przy czym w praktyce obserwujemy, że część ośrodków leczenia przekazuje komórki/zarodki do innych regionów.

Czy dostanę informację, czy z moich komórek/oddanych do adopcji zarodków uzyskano ciążę?

Nie, w Polsce nie ma możliwości uzyskania takich informacji.

Czy w Polsce można oddać zarodki do nieanonimowej adopcji?

Nie, w Polsce dawstwo jest w pełni anonimowe.

Czy dziecko poczęte z zarodka dawcy ma prawo do dziedziczenia?

Nie, dziecko nie ma praw dziedziczenia po dawcy.

CZY WIESZ, ŻE...

Dawcy komórek rozrodczych nie mają prawa do informacji o losach przekazanych komórek i dzieci, które się z nich urodzą.

Anonimowość dawstwa — perspektywa pacjentów

Czy jako rodzic dziecka urodzonego dzięki dawstwu mogę poznać informacje o dawcy?

Nie, w Polsce dawstwo zarodków jest w pełni anonimowe. Nie masz możliwości poznania danych osobowych dawcy. Informacje, jakie możesz otrzymać, dotyczą jedynie fenotypu dawcy, takie jak wzrost, kolor oczu czy włosów, co pomaga w dopasowaniu dawcy do biorców.

Czy moje dziecko będzie mogło poznać swojego dawcę, gdy dorośnie?

Nie, aktualne przepisy w Polsce nie przewidują możliwości poznania danych identyfikacyjnych dawcy przez dziecko. Jednak dziecko może otrzymać informacje o stanie zdrowia dawcy, roku i miejscu jego urodzenia, jeśli osiągnie pełnoletność i zgłosi odpowiedni wniosek.

Czy dawczyni/dawca pochodzi z tego samego miasta lub regionu?

Istnieje taka możliwość ponieważ prawo nie przewiduje kryterium lokalizacji dawczyni/dawcy. Podczas dopasowywania bierze się pod uwagę jedynie cechy fenotypowe i zasady medyczne przy czym w praktyce obserwujemy, że część ośrodków leczenia przekazuje komórki/zarodki do innych regionów.

Czy znane są przypadki, że doszło do odkrycia faktu, że dziecko pochodziło z dawstwa?

Tak. Warto zwrócić uwagę na to, że w dobie testów genetycznych (np. testy DNA do analizy pochodzenia) istnieje możliwość przypadkowego odkrycia braku związku biologicznego między rodzicem a dzieckiem.

Czy istnieje szansa na zmianę prawa w zakresie anonimowości dawstwa?

Potencjalnie tak. Jest to problem dyskutowany – wskazuje się na zalety dawstwa jawnego lub wprowadzenia modelu hybrydowego, w którym dawstwo anonimowe i jawne współzyskują.

Czy jest szansa na to, że dojdzie do zmian, które pozwolą deanonimizować dawców?

Potencjalnie może dojść do zmian legislacyjnych – istnieje duża szansa, że w razie zmian prawo nie będzie działało wstecz i nie ujawni tożsamości dawców sprzed wejścia w życie nowych przepisów. Część specjalistów zwraca jednak uwagę na to, że koncepcja anonimowości dawstwa narusza prawa człowieka, a stwierdzenie że tak właśnie jest może wpłynąć na zmianę myślenia o deanonimizacji dawców. Jest to jednak bardzo odległa perspektywa – aktualnie Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawach dotyczących leczenia niepłodności podejmuje bardzo ostrożne decyzje, uwzględniając specyfikę krajowych porządków prawnych.

Przechowywanie i transport zarodków

Jak długo zarodki mogą być przechowywane?

Zgodnie z polskim prawem zarodki mogą być przechowywane maksymalnie 20 lat. Po tym czasie są przekazywane do adopcji prenatalnej, chyba że umowa przewiduje krótszy czas.

Co się stanie z moimi zarodkami po 20 latach przechowywania?

Po 20 latach zarodki są automatycznie przekazywane do adopcji prenatalnej, o ile nie zostaną wcześniej wykorzystane.

Czy mogę przenieść zarodki do innej kliniki w Polsce?

Tak, można przenieść zarodki do innej kliniki posiadającej bank komórek rozrodczych. Proces ten wymaga zgody obojga partnerów i odpowiedniej dokumentacji.

Czy mogę przenieść zarodki do innej kliniki za granicą?

Tak, jest to możliwe, zarówno w obrębie Unii Europejskiej, jak i poza nią, przy czym kliniki muszą posiadać stosowną dokumentację lub zezwolenia.

Postępowanie z zarodkami w sytuacjach szczególnych

Co się dzieje z zarodkami po śmierci jednego z partnerów?

W takiej sytuacji zarodki mogą być:

- wykorzystane przez żyjącego partnera,
- dalej przechowywane,
- przekazane do adopcji prenatalnej.

CZY WIESZ, ŻE...

W przypadku zapłodnienia pozaustrojowego niedopuszczalne jest niszczenie zarodków zdolnych do prawidłowego rozwoju.

Co się dzieje z zarodkami po rozstaniu partnerów?

Zarodki pozostają w banku i mogą zostać wykorzystane tylko za zgodą obojga partnerów. W razie braku porozumienia i w wybranych sytuacjach decyzję może podjąć sąd opiekuńczy.

Co się dzieje z zarodkami po śmierci obojga partnerów?

Zgodnie z prawem zarodki zostają przekazane do adopcji prenatalnej.

Czy mogę zdecydować o zniszczeniu zarodków?

Nie, polskie prawo zabrania niszczenia zarodków zdolnych do prawidłowego rozwoju.

Dawstwo w celach naukowych i w innych krajach

Czy mogę przekazać zarodki do badań naukowych?

Nie, w Polsce nie ma takiej możliwości.

W jakich krajach możliwe jest oddanie zarodków w celach badań naukowych?

W Europie są to m.in. Szwecja, Hiszpania, Belgia i Dania.

Inne praktyczne aspekty dawstwa

Czy mogę mieć dzieci pochodzące od różnych dawców?

Tak, można mieć dzieci pochodzące od różnych dawców komórek rozrodczych. Nie ma ograniczeń prawnych dotyczących korzystania z komórek od różnych dawców w kolejnych procedurach.

Czy mogę wycofać swoje zarodki z dawstwa?

Tak, można wycofać zgodę na dawstwo zarodków, o ile nie rozpoczęto jeszcze procedury medycznej u biorczyni.

Czy mogę wybrać płeć zarodka?

Polskie prawo zabrania wyboru płci, chyba że jest to konieczne, by uniknąć ciężkiej choroby genetycznej.

Społeczne aspekty rodzicielstwa dzięki dawstwu

Rodzicielstwo niegenetyczne, będuce rezultatem dawstwa gamet lub zarodków, to wyjątkowa, choć wymagająca ścieżka do spełnienia marzeń o rodzinie. Ten sposób budowania rodziny, choć daje ogromne możliwości, niesie ze sobą specyficzne wyzwania, które warto zrozumieć i odpowiednio się na nie przygotować.

Poza omówionymi w poprzednich rozdziałach trudnościami emocjonalnymi, takimi jak akceptacja braku więzi genetycznej czy obawy związane z reakcją otoczenia, osoby decydujące się na rodzicielstwo niegenetyczne często muszą zmierzyć się z wyzwaniami społecznymi. Mogą one dotyczyć reakcji rodziny, znajomych czy nawet postawy społeczeństwa wobec tej formy rodzicielstwa. Ważne jest również radzenie sobie z pytaniami i potrzebami dziecka, które na różnych etapach życia może poszukiwać odpowiedzi na pytania o swoje pochodzenie.

Marta Górna

Przewodnicząca zarządu Stowarzyszenia Nasz Bocian, które wspiera pary zmagające się z niepłodnością, rodziny zastępcze i adopcyjne. Członkini Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej "Tak dla In Vitro", na skutek działań którego Sejm przyjął ustawę o przywróceniu refundacji in vitro. Ekspertka powołanego przez Ministra Zdrowia zespołu do spraw opracowania kryteriów rządowego programu finansowania in vitro.

Odpowiednia wiedza, wsparcie specjalistów i zrozumienie specyfiki tej sytuacji mogą znacząco ułatwić radzenie sobie z wyzwaniami. Otwartość na rozmowy – zarówno w rodzinie, jak i z dzieckiem – pomaga budować poczucie stabilności i bezpieczeństwa.

Ważne jest, aby rodziny korzystające z dawstwa gamet lub zarodków miały dostęp do narzędzi i wsparcia, które pomogą im budować silne relacje i pokonywać ewentualne trudności. Dzięki temu mogą stworzyć dom pełen akceptacji, miłości i wzajemnego zrozumienia, w którym każde dziecko czuje się bezpieczne i kochane.

Co może pomóc w budowaniu bezpiecznych relacji w rodzinie?

Wsparcie psychologiczne – Regularne konsultacje z psychologiem lub terapeutą specjalizującym się w rodzicielstwie niegenetycznym mogą pomóc w oswojeniu emocji, budowaniu silnej więzi z dzieckiem i przygotowaniu na rozmowy o jego pochodzeniu.

Edukacja i szkolenia – Warsztaty, webinary i grupy wsparcia dla rodziców korzystających z dawstwa gamet lub zarodków dostarczają wiedzy na temat specyfiki rodzicielstwa niegenetycznego oraz praktycznych wskazówek dotyczących komunikacji z dzieckiem i otoczeniem.

Materiały edukacyjne – Książki, artykuły i broszury przygotowane przez specjalistów pomagają zrozumieć wyzwania rodzicielstwa niegenetycznego oraz wprowadzanie tematu dawstwa do rozmów z dzieckiem na różnych etapach jego życia.

Wsparcie społeczne – Kontakt z innymi rodzicami o podobnych doświadczeniach, udział w grupach wsparcia i społecznościach online daje poczucie zrozumienia, akceptacji i przestrzeni do dzielenia się doświadczeniami.

Konsultacje prawne – Dostęp do rzetelnych informacji na temat praw dziecka i rodziców związanych z dawstwem gamet lub zarodków pozwala rozwiązać wątpliwości i zabezpieczyć rodzinę na przyszłość.

Wsparcie medyczne – Stały kontakt z lekarzami rozumiejącymi specyfikę ciąży i rodzicielstwa w wyniku dawstwa pomaga w odpowiednim przygotowaniu się na ewentualne wyzwania zdrowotne.

Stygmatyzacja społeczna i stereotypy

Rodzicielstwo niegenetyczne wciąż bywa tematem tabu w wielu środowiskach, głównie z powodu braku wiedzy i zrozumienia. To właśnie niewiedza często prowadzi do niezręcznych pytań, nietaktownych komentarzy, a czasem nawet do poczucia wyobcowania. Zdarza się, że osoby z otoczenia rodziców podważają ich decyzję, traktując rodzicielstwo niegenetyczne jako „mniej pełnoprawne” lub sprzeczne z tradycyjnym obrazem rodziny. Takie postawy mogą być źródłem stresu i emocjonalnych wyzwań. Ważne jednak, by pamiętać, że to miłość, troska i codzienne budowanie więzi, a nie geny, tworzą prawdziwą rodzinę.

Jak sobie z tym radzić?

01 Budowanie pewności siebie: Rodzicielstwo niegenetyczne jest tak samo wartościowe i pełnoprawne jak każda inna forma rodzicielstwa. Kluczowe jest, aby rodzice sami w to wierzyli i potrafili tę pewność komunikować. To, jak postrzegają swoją sytuację, wpływa na reakcje otoczenia. Budowanie poczucia własnej wartości i pewności w roli rodzica pomaga skutecznie odpierać ewentualne negatywne komentarze i daje dziecku solidne fundamenty do pozytywnego postrzegania swojego pochodzenia.

02 Ustalanie granic
Każda rodzina ma prawo decydować, ile informacji chce udostępniać na temat swojego doświadczenia. Jasne określenie granic – co pozostaje prywatną sprawą, a co można otwarcie komunikować – pozwala zachować kontrolę nad rozmowami i unikać niepotrzebnego

dyskomfortu. Warto przygotować kilka neutralnych odpowiedzi na potencjalnie trudne pytania, aby czuć się pewniej w różnych sytuacjach społecznych.

03 Edukacja otoczenia: Przełamywanie stereotypów często zaczyna się od rozmowy. Rodzice mogą wyjaśniać bliskim, czym jest dawstwo gamet lub zarodków, dlaczego podjęli taką decyzję i jak wygląda ich życie jako rodziny. Czasem nawet prosta, spokojna rozmowa może zmienić czyjeś uprzedzenia i pomóc lepiej zrozumieć ten temat.

04 Otwartość wobec dziecka: Dziecko jest najważniejszą częścią tej historii. Warto od początku budować w nim poczucie akceptacji, pewności i dumy ze swojego pochodzenia. Sposób, w jaki rodzice przedstawiają mu jego historię, ma ogromny wpływ na jego samoocenę i przyszłe relacje z innymi. Szczerość i otwartość w rozmowach z dzieckiem mogą stać się także źródłem siły w kontaktach z otoczeniem.

05 Wsparcie psychologiczne: Jeśli presja otoczenia lub własne wątpliwości stają się przytłaczające, warto skorzystać z pomocy specjalisty – psychologa lub terapeuty. Profesjonalne wsparcie może pomóc zrozumieć i przepracować emocje, a także wypracować skuteczne sposoby radzenia sobie z trudnymi sytuacjami.

PAMIĘTAJ

Rodzicielstwo niegenetyczne wciąż bywa niezrozumiane przez społeczeństwo. Może wiązać się z pytaniami, stereotypami czy uprzedzeniami, które bywają trudne zarówno dla rodziców, jak i dla dzieci. Kluczowe w radzeniu sobie z tymi wyzwaniami jest świadome podejście – otwartość na rozmowy oraz edukowanie otoczenia na temat dawstwa gamet i zarodków. Rodzice, którzy decydują się dzielić swoją historią, nie tylko budują atmosferę zrozumienia wśród bliskich, ale także przyczyniają się do zmiany społecznego postrzegania rodzicielstwa niegenetycznego.

Relacje z rodziną i przyjaciółmi

Nie wszyscy bliscy od razu akceptują decyzję o rodzicielstwie niegenetycznym. Dla wielu jest to nowy, trudny do zrozumienia temat, zwłaszcza jeśli ich wiedza na temat dawstwa gamet lub zarodków jest ograniczona lub oparta na stereotypach.

Niektórzy, mimo że wspierają decyzję, mogą mieć obawy dotyczące przyszłości dziecka i rodziny. Mogą martwić się o to, jak dziecko zareaguje, gdy dowie się o swoim pochodzeniu, lub jak otoczenie przyjmie tę formę rodzicielstwa. Takie reakcje są naturalne i często wynikają z troski. Ważne jest, aby dać bliskim czas na oswojenie się z tematem, otwarcie z nimi rozmawiać i, jeśli to możliwe, dostarczać im rzetelnych informacji.

Jak sobie z tym radzić?

O1 **Otwarte rozmowy:** Rozmowy z bliskimi to najlepszy sposób na rozwiewanie ich obaw i budowanie wzajemnego zrozumienia. Rodzice powinni jasno i spokojnie wyrażać swoje przekonania, podkreślając, że decyzja o rodzicielstwie niegenetycznym została dobrze przemyślana i opiera się na miłości oraz odpowiedzialności. Ważne jest, aby odpowiadać na pytania cierpliwie i z empatią, pamiętając, że niektóre obawy wynikają z troski lub niewiedzy. Jednocześnie warto dbać o własne granice – rozmowa nie powinna przeradzać się w ocenianie czy podważanie decyzji rodziców. Czasem potrzeba czasu, by bliscy oswoili się z tematem, dlatego warto dać im przestrzeń do przemyśleń i stopniowego zrozumienia nowej sytuacji.

02 Edukacja bliskich: Często opór ze strony rodziny wynika z braku wiedzy, a nie złych intencji. Warto więc dostarczyć bliskim rzetelnych informacji o dawstwie gamet i zarodków – na przykład w formie artykułów, broszur czy polecanych materiałów edukacyjnych. Pokazanie, jak wiele rodzin skorzystało z tej metody, oraz przytoczenie historii osób, które przeszły podobną drogę, może pomóc rozwiązać wątpliwości i zmniejszyć uprzedzenia. Im więcej bliscy rozumieją, tym większa szansa, że staną się wsparciem, a nie źródłem dodatkowych obaw.

03 Ustalanie granic w komunikacji: Nie każdy musi w pełni akceptować decyzję rodziców, ale każdy powinien ją szanować. Spokojne, stanowcze stawianie granic pomoże uniknąć sytuacji, w których rozmowa przeradza się w ocenianie czy podważanie ich wyborów.

04 Wsparcie zewnętrzne: W trudniejszych sytuacjach warto rozważyć konsultacje z psychologiem, który pomoże rodzicom przygotować się na trudne pytania i znaleźć skuteczne sposoby radzenia sobie z nieprzychylnymi reakcjami. Profesjonalne wsparcie może również pomóc w wzmocnieniu poczucia pewności siebie i komfortu w rozmowach z bliskimi. Pomocne mogą się również okazać rozmowy z innymi rodzinami, które skorzystały z dawstwa gamet i zarodków. Dzielenie się doświadczeniami z innymi rodzicami, którzy mierzyli się z podobnymi wyzwaniami, pozwala spojrzeć na sytuację z nowej perspektywy i znaleźć praktyczne wskazówki, jak budować zdrowe relacje z otoczeniem. Wspólne rozmowy dają także poczucie, że nie jest się w tym procesie samemu.

05 Czas i cierpliwość: Akceptacja rodzicielstwa niegenetycznego przez bliskich to proces, który może wymagać czasu. Nie wszyscy od razu zrozumieją i zaakceptują tę drogę – dla niektórych będzie to zupełnie nowa perspektywa, która wymaga oswojenia. Ważne jest, aby dać im przestrzeń na przemyślenie i stopniowe zmienianie podejścia. Czasem otwartość, spokojne rozmowy i własny przykład jako kochających, troskliwych rodziców mogą działać więcej niż jakiegokolwiek argumenty.

Społeczne oczekiwania wobec rodzicielstwa

W tradycyjnych modelach rodziny więzi biologiczne często postrzegane są jako fundament. To przekonanie wynika z gęboko zakorzenionych norm kulturowych i społecznych, które przez lata utożsamiały pokrewieństwo genetyczne z „prawdziwym” rodzicielstwem. W efekcie rodzicielstwo niegenetyczne może budzić wątpliwości u osób, które nie rozumieją, że to nie geny tworzą rodzinę, lecz miłość, troska, wzajemne wsparcie i relacje budowane każdego dnia. Takie postawy mogą prowadzić do niezrozumienia, a czasem nawet krzywdzących komentarzy, z którymi rodzice muszą się mierzyć. Warto jednak pamiętać, że ich siła tkwi w świadomości, że to codzienna bliskość i zaangażowanie definiują prawdziwe rodzicielstwo, a nie biologia.

Jak sobie z tym radzić?

- 01 Budowanie wewnętrznej pewności siebie:** Jednym z kluczowych kroków jest rozwijanie wewnętrznego przekonania o sile i wartości swojej rodziny. Świadomość, że rodzicielstwo niegenetyczne jest równie pełnowartościowe jak każde inne, pomaga odierać ewentualne krytyczne uwagi i budować pewność siebie w relacjach z otoczeniem. Kiedy rodzice sami czują się spokojni i pewni swojego wyboru, łatwiej im przekazywać tę postawę zarówno dziecku, jak i bliskim.
- 02 Zrozumienie, że społeczne oczekiwania nie definiują rodziny:** Warto pamiętać, że normy społeczne to tylko jeden z wielu punktów widzenia – nie muszą wyznaczać tego, czym jest prawdziwa rodzina. To, jak rodzina jest postrzegana z zewnątrz, nie ma wpływu na jej

wartość i znaczenie dla jej członków.

Kluczowe jest oddzielenie oczekiwań otoczenia od własnych przekonań i priorytetów. Rodzicielstwo to nie spełnianie cudzych wizji, ale tworzenie pełnej miłości i akceptacji przestrzeni, w której dziecko może czuć się bezpieczne i kochane.

03 **Rozmowy z dzieckiem:** Rodzicielstwo niegenetyczne wiąże się także z odpowiedzialnością za budowanie w dziecku poczucia własnej wartości i akceptacji swojego pochodzenia. Otwarte, szczerze rozmowy na temat jego historii pomagają mu lepiej zrozumieć siebie i poczuć się pewnie.

Najważniejsze jest podkreślanie, że dziecko jest kochane i chciane od samego początku. Troska, bliskość i spójny przekaz budują w nim poczucie bezpieczeństwa i pewności siebie, które będą mu towarzyszyć przez całe życie.

04 **Edukacja społeczeństwa:** Rodzice mogą mieć realny wpływ na zmianę postrzegania rodzicielstwa niegenetycznego, edukując swoje otoczenie. Otwarte rozmowy, podkreślanie, że to miłość i relacje tworzą rodzinę, oraz dzielenie się własnymi doświadczeniami pomagają przełamywać stereotypy i budować większe zrozumienie. Nie każdy musi od razu zaakceptować tę perspektywę, ale świadomość i wiedza mogą stopniowo zmieniać sposób, w jaki społeczeństwo postrzega różne drogi do rodzicielstwa. Każda rozmowa, nawet najmniejsza, jest krokiem w stronę większej akceptacji i wsparcia dla rodzin tworzonych dzięki dawstwu gamet lub zarodków.

05 **Profesjonalne wsparcie:** Jeśli krytyka lub niezrozumienie ze strony otoczenia stają się źródłem stresu, warto skorzystać z pomocy psychologa lub terapeuty. Specjalista może pomóc rodzicom w przepracowaniu emocji oraz wspierać ich w budowaniu pewności siebie i zdrowego podejścia do swojego rodzicielstwa.

Sięganie po wsparcie to nie oznaka słabości, ale troski – zarówno o własne samopoczucie, jak i o atmosferę, w której dorasta dziecko. Spokojni i pewni siebie rodzice tworzą bezpieczną przestrzeń, w której dziecko może rozwijać się z poczuciem akceptacji i miłości.

Budowanie sieci wsparcia

Rodzicielstwo niegenetyczne może czasem wiązać się z poczuciem izolacji, zwłaszcza gdy w otoczeniu brakuje osób, które przeszły podobną drogę. Brak możliwości podzielenia się swoimi obawami, radościami i doświadczeniami z kimś, kto rozumie specyfikę tej sytuacji, może potęgować uczucie osamotnienia i utrudniać radzenie sobie z wyzwaniami. Dlatego tak ważne jest budowanie sieci wsparcia, która daje poczucie przynależności i pozwala czerpać siłę z relacji z innymi.

Warto szukać grup wsparcia, które mogą stać się cennym miejscem wymiany doświadczeń. Równie cenne mogą być warsztaty i wydarzenia tematyczne organizowane przez stowarzyszenia, takie jak „Nasz Bocian”. Spotkania tego typu nie tylko dostarczają wiedzy i praktycznych wskazówek, ale także dają szansę na nawiązanie trwałych relacji z osobami, które rozumieją specyfikę tej drogi.

Aktywność w mediach społecznościowych i na forach internetowych to kolejny sposób na znalezienie wsparcia, bez względu na miejsce zamieszkania. Możliwość wymiany myśli, zadawania pytań i dzielenia się swoimi przeżyciami sprawia, że rodzice mogą poczuć się częścią większej społeczności.

Pomoc specjalistów, takich jak psychologowie i terapeuci, również może być nieoceniona. Profesjonalne wsparcie pomaga lepiej zrozumieć emocje towarzyszące rodzicielstwu niegenetycznemu.

Budowanie sieci wsparcia to ważny krok w mierzeniu się z wyzwaniami, jakie mogą pojawić się na tej drodze. Poczucie wspólnoty, możliwość dzielenia się doświadczeniami i wzajemne wsparcie pomagają przełamywać bariery, wzmacniają pewność siebie i przypominają, że w tej drodze nikt nie jest sam.

Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków u singielek, singli i par jedno płciowych

Dawstwo komórek jajowych, nasienia oraz zarodków to nie tylko metoda leczenia niepłodności dla par różnopłciowych, ale także droga do rodzicielstwa dla singielek, singli oraz par jedno płciowych. W wielu krajach jest to prawnie dopuszczalna i stosowana ścieżka, wspierana przez system ochrony zdrowia. W Polsce – na chwilę obecną – ustawa o leczeniu niepłodności nie pozwala tym osobom korzystać z medycznie wspomaganiej reprodukcji. To nie znaczy, że nie ma takich rodzin. Są – i jest ich coraz więcej. Ale bardzo często ich droga prowadzi przez zagraniczne kliniki, samotne decyzje i brak wsparcia systemowego.

Osoby podejmujące decyzję o rodzicielstwie w pojedynkę lub w związku jedno płciowym zadają sobie wiele pytań. Większość z nich nie różni się od tych, które zadają sobie pary heteroseksualne korzystające z dawstwa. Większość obaw, rozterek i emocji towarzyszących decyzji o skorzystaniu z dawstwa ma charakter uniwersalny – niezależnie od płci, statusu związku czy orientacji.

Mogą się jednak pojawić dodatkowe pytania i wątpliwości – zarówno wewnętrzne, jak i zadawane przez otoczenie. Przykładowo:

- Czy poradzę sobie sam/a z wychowaniem dziecka?
- Czy dziecku nie będzie brakowało „męskich” lub „żeńskich” wzorców?
- Co na to moja rodzina? Jak o tym mówić znajomym?

Jak sobie z tym radzić?

01 **Zadbaj o sieć wsparcia:** Warto pamiętać, że bycie samodzielnym rodzicem nie musi oznaczać bycia samym. Dzieci uczą się przez obserwację różnych osób w swoim otoczeniu. Nie potrzebują „mamy i taty” w modelu książkowym. Potrzebują dorosłych, którzy pokazują im świat z różnych stron, wspierają i dają poczucie bezpieczeństwa.

Pomyśl o osobach, które mogą pełnić ważne role w życiu dziecka – ciocia, wujek, babcia, Twój/Wasi przyjaciele. Takie relacje mogą być bardzo wartościowe.

02 **Znajdź rodziny podobne do Twojej:** Społeczne wyobrażenie rodziny wciąż mocno opiera się na modelu „mama + tata + dziecko”. Takie obrazy widać wszędzie: w bajkach, reklamach, szkolnych podręcznikach. Dla osób, które wychodzą poza ten schemat, może to być źródłem niepewności albo poczucia „inności”. Znajdź rodziny podobne do Twojej i nawiąż z nimi kontakt. To szansa na wymianę doświadczeń, ale również na wzajemne wsparcie. Możesz też szukać reprezentacji rodzin podobnych do Twojej w książkach, filmach czy mediach społecznościowych. Dla Ciebie/dla Was, dla dziecka, a także dla Waszych najbliższych to ważne źródło normalizacji.

PAMIĘTAJ

Debata wokół dopuszczenia singielek do leczenia niepłodności coraz częściej podważa tradycyjne przekonania, jakoby do prawidłowego rozwoju dziecka potrzebnych było dwoje rodziców różnych płci. Współczesne badania psychologiczne i socjologiczne wskazują, że to nie struktura rodziny, ale jakość relacji z opiekunem, poczucie bezpieczeństwa oraz stabilność emocjonalna i materialna mają największy wpływ na dobrostan dziecka.

CZY WIESZ, ŻE...

Jeśli chcesz dowiedzieć się, jak w różnych krajach Europy wygląda dostęp do leczenia niepłodności – warto zajrzeć do Europejskiego Atlasu Polityk Leczenia Niepłodności. To rzetelne źródło, w którym znajdziesz szczegółowe informacje o tym, gdzie i na jakich zasadach z leczenia mogą korzystać także singielki, single oraz pary jedno płciowe.

<https://fertilityeurope.eu/atlas2024/>

Zakończenie

Rodzicielstwo niegenetyczne to wyjątkowa, choć wymagająca droga do budowania rodziny. Daje szansę na spełnienie marzeń o rodzicielstwie tym, którzy bez tej możliwości nie mogliby doświadczyć tej roli. Może wiązać się z wyzwaniem – emocjonalnymi, społecznymi czy komunikacyjnymi – ale jednocześnie otwiera przestrzeń na stworzenie pełnej miłości i akceptacji rodziny, opartej na wartościach, które sięgają głębiej niż więzy genetyczne.

Najważniejszym fundamentem rodzicielstwa zawsze jest miłość, troska i codzienne zaangażowanie. To wspólne chwile, gesty i doświadczenia budują więź między rodzicem a dzieckiem – nie geny, lecz relacje kształtują rodzinę.

Rodzicielstwo niegenetyczne przypomina, że prawdziwa rodzina to nie tylko wspólne DNA, ale przede wszystkim wspólna przyszłość, wzajemne wsparcie i bezwarunkowa miłość. To także piękny dowód na to, że siła rodziny tkwi w relacjach, a nie w biologii. Świadome podejście, otwartość na rozmowy i gotowość do budowania mostów z otoczeniem sprawiają, że wyzwania stają się łatwiejsze do pokonania.

Rodzice, którzy wybierają tę drogę, nie tylko tworzą szczęśliwy dom dla swojego dziecka, ale także przyczyniają się do budowania świata bardziej otwartego na różnorodność, w którym każda forma rodzicielstwa oparta na miłości i trosce jest w pełni akceptowana i doceniana.

Załącznik nr 1. Jakie badania przechodzi dawca/dawczyni?

Lekarz kwalifikujący kandydata na dawcę komórek rozrodczych ocenia ich stan zdrowia na podstawie:

- rozmowy medycznej (wywiadu);
- dostępnej dokumentacji medycznej (historii choroby lub zdrowia);
- badania lekarskiego;
- wyników badań laboratoryjnych;
- dodatkowych badań, jeśli wynika to z informacji uzyskanych w wywiadzie lub dokumentacji medycznej.

Decyzja lekarza opiera się na pełnej analizie tych danych, aby zapewnić bezpieczeństwo obu stron i pozwolić ustalić, że brak przeciwwskazań do oddania komórek rozrodczych, uwzględniając też aktualny stan zdrowia. Dawczyni/dawca musi obowiązkowo przejść następujące badania:

Badanie	Norma	Uwagi
Anty-HIV-1,2	Negatywny	-
HBsAg; Anty-HBc	Negatywny	-
Anty-HCV-Ab	Negatywny	-
VDRL	Negatywny	Dotyczy dawców męskich komórek rozrodczych
Badanie w kierunku chlamydii	Negatywny	Dotyczy dawców męskich komórek rozrodczych; badanie przeprowadzane techniką amplifikacji kwasów nukleinowych
Badanie na obecność przeciwciał HTLV-I	Negatywny	Badaniu poddaje się kandydatów na dawców pochodzących z obszarów o wysokiej zachorowalności lub których partnerzy seksualni bądź rodzice pochodzą z takich obszarów
Badania antygenów RhD	Negatywny	Wykonanie badania jest uzależnione od danych pozyskanych w wywiadzie medycznym lub historii choroby lub właściwości oddawanych komórek
Badania w kierunku malarii, wirusa CMV, pierwotniaka T. cruzi	Negatywny	Wykonanie badania jest uzależnione od odbywanych przez dawcę podróży i możliwości jego narażenia oraz właściwości oddawanych tkanek i komórek
Genetyczne badania przesiewowe pod kątem mutacji autosomalnych genów recesywnych	Negatywny	Badanie mutacji genów recesywnych, o których wiadomo, zgodnie z międzynarodowymi dowodami naukowymi, że występują w grupie etnicznej dawcy, oraz ocena ryzyka przeniesienia chorób dziedzicznych, o których wiadomo, że występują w danej rodzinie

Na bazie wszystkich powyższych informacji oraz następujących czynników:

- 1) wskazania medyczne do pobrania;
  - 2) ryzyko dla zdrowia kandydata na dawcę związane z zabiegiem pobrania komórek rozrodczych i dające się przewidzieć następstwa dla jego stanu zdrowia w przyszłości;
  - 3) ryzyko dla zdrowia pacjentki związane z zastosowaniem u niej komórek rozrodczych kandydata na dawcę lub zarodków utworzonych z tych komórek rozrodczych;
  - 4) ryzyko dla zdrowia dziecka, które ma się urodzić w wyniku zastosowania w procedurze medycznie wspomaganej prokreacji komórek rozrodczych pobranych od kandydata na dawcę lub zarodków utworzonych z tych komórek rozrodczych;
- lekarz wydaje orzeczenie o stanie zdrowia dawcy z wskazuje czy brak przeciwwskazań do pobrania komórek rozrodczych w celu dawstwa.

W przypadku stwierdzenia, na podstawie badań i dokumentacji odchylenia od prawidłowego stanu zdrowia kandydata na dawcę komórek rozrodczych w celu dawstwa innego niż partnerskie - lekarz stwierdza przeciwwskazania do pobrania od niego komórek rozrodczych.

STOWARZYSZENIE NA RZECZ LECZENIA NIEPŁODNOŚCI I WSPIERANIA ADOPCJI „NASZ BOCIAN”

Stowarzyszenie na Rzecz Leczenia Niepłodności i Wsparcia Adopcji „Nasz Bocian” założyliśmy w 2002 roku, aby wspierać osoby dotknięte niepłodnością i niezamierzoną bezdzietnością. Każdego dnia wspieramy Pacjentów - słuchamy, informujemy, mówimy ich głosem i odpowiadamy na ich potrzeby.

Na naszych stronach internetowych i mediach społecznościowych znajdziesz najważniejsze oraz najnowsze informacje na temat leczenia niepłodności, rodzicielstwa dzięki dawstwu gamet i zarodków, adopcji a także rodzicielstwa zastępczego.

TU NAS ZNAJDZIESZ:

- nasz-bocian.pl/
- [instagram.com/nasz_bocian](https://www.instagram.com/nasz_bocian)
- [tiktok.com/@nasz_bocian](https://www.tiktok.com/@nasz_bocian)
- [youtube.com/user/NaszBocian](https://www.youtube.com/user/NaszBocian)
- [spotify.com](https://www.spotify.com)
- [facebook.com/Stowarzyszenie.Nasz.Bocian](https://www.facebook.com/Stowarzyszenie.Nasz.Bocian)
- twitter.com/NaszBocian
- [linkedin.com/company/stowarzyszenie-nasz-bocian](https://www.linkedin.com/company/stowarzyszenie-nasz-bocian)

Niniejsza książka powstała jako jeden z rezultatów projektu
“Rodzicielstwo dzięki dawstwu gamet i zarodków”
sfinansowanemu przez
Ferring Pharmaceuticals Poland sp z o.o.
oraz Stowarzyszenie Dr.Max Zdrowie

